

La Sardana

Primer any
de cycle superior

Alumne/a:

Coordinació:
Mireia Bosch, Xavier Colon i Quim Massa

• Què és la Sardana?

La Sardana és una **dansa tradicional catalana** ballada per un **nombre indeterminat** de balladors agafats de la mà i formant una rotllana, al so d'una **formació musical** anomenada cobla.

RESPON A AQUESTES TRES PREGUNTES:

- Què és una **formació musical**?
- Què et sembla que vol dir **dansa tradicional catalana**?
- Què vol dir **un nombre indeterminat de balladors**?

PARAULES DE LA FAMÍLIA DE SARDANA

Sardanejar →

Sardanisme →

Sardanista →

NORMES A TENIR EN COMPTE

- A la sardana pot entrar-hi tothom, sense distinció de sexe, raça, nacionalitat, manera de pensar...
- Per a entrar a una rotllana hem de saber, com a mínim, marcar els passos.
- Si hi entres en parella, el noi dóna sempre la mà dreta a la noia. Si t'afegeixes a una rotllana tot/a sol/a ho has de fer sempre procurant no trencar cap parella que estigui ballant.
- No hem de fer mai coses que puguin molestar a la resta de balladors.
- No deixarem mai la sardana abans de què s'acabi.

Si volem entrar en una rotllana, què hem de saber fer, com a mínim?

Digues si és veritat (V) o fals (F):

- V F** - El noi dóna la mà dreta a la noia
- V F** - A mitja sardana, si estem cansats, podem plegar.
- V F** - Hem de procurar ballar la sardana sense molestar els altres.
- V F** - La noia dóna la mà esquerra al noi
- V F** - Només podem entrar en una sardana si tenim parella

ELS PASSOS DE LA SARDANA:

A la sardana tenim dues menes de passos: els **curts** i els **llargs**.

- Els curts:

- Es punteja amb un peu, es creua i es punteja l'altre.
- Consten de dos compassos cadascun: el peu que punteja i el de creuament.
- Es ballen amb les mans abaixades.

- Els llargs:

- Com indica el seu nom, duren més que els curts i consten de quatre compassos. Si comencem per l'esquerra seria així:
Peu esquerre / dret /esquerre - creuament - peu dret / esquerre /dret - creuament...
- Es ballen amb les mans enlaire, a l'altura dels muscles.

La millor manera d'aprendre els passos és practicar-los: SOM-HI!

ELS ORÍGENS DE LA SARDANA

Se'n sap molt poc dels començaments de la sardana. Sembla ser que els seus orígens es podrien remuntar al començament de la humanitat quan es ballaven danses en forma de rotllana, formant part de ritus ancestrals, seguint el gir dels astres i de les hores.

Aquesta explicació la podríem trobar en l'estructura de la sardana curta, que tirava a 24 compassos (com les hores del dia). El reilet del flabiol seria el cant del gall que indica el començament del dia i els curts -sempre eren 8- més tranquils i pausats, correspondrien a les primeres hores del dia. Els llargs, ja a ple dia, s'anirien animant fins a assolir el màxim d'animació en el salt.

Una altra versió és l'que la sardana procedeix d'unes danses força semblants que es ballaven a l'antiga Grècia i que els seus habitants la portaren a l'Empordà a través de la colònia que tenien a Empúries.

El que sí que és veritat és que la comarca empordanesa és el bressol de la sardana. Va néixer allí i des de l'Empordà s'escampà a tot Catalunya.

A Grècia ballen una dansa molt semblant a la **sardana**

LA COBLA

Omple els espais buits:

La cobla és un conjunt orquestral format per ____ músics i ____ instruments.

Els instruments són: ____ flabiol ____ trompetes
____ tamborí ____ trombó
____ tibles dos ____
dues ____ un ____

Completa l'esquema de situació dels instruments de la cobla:

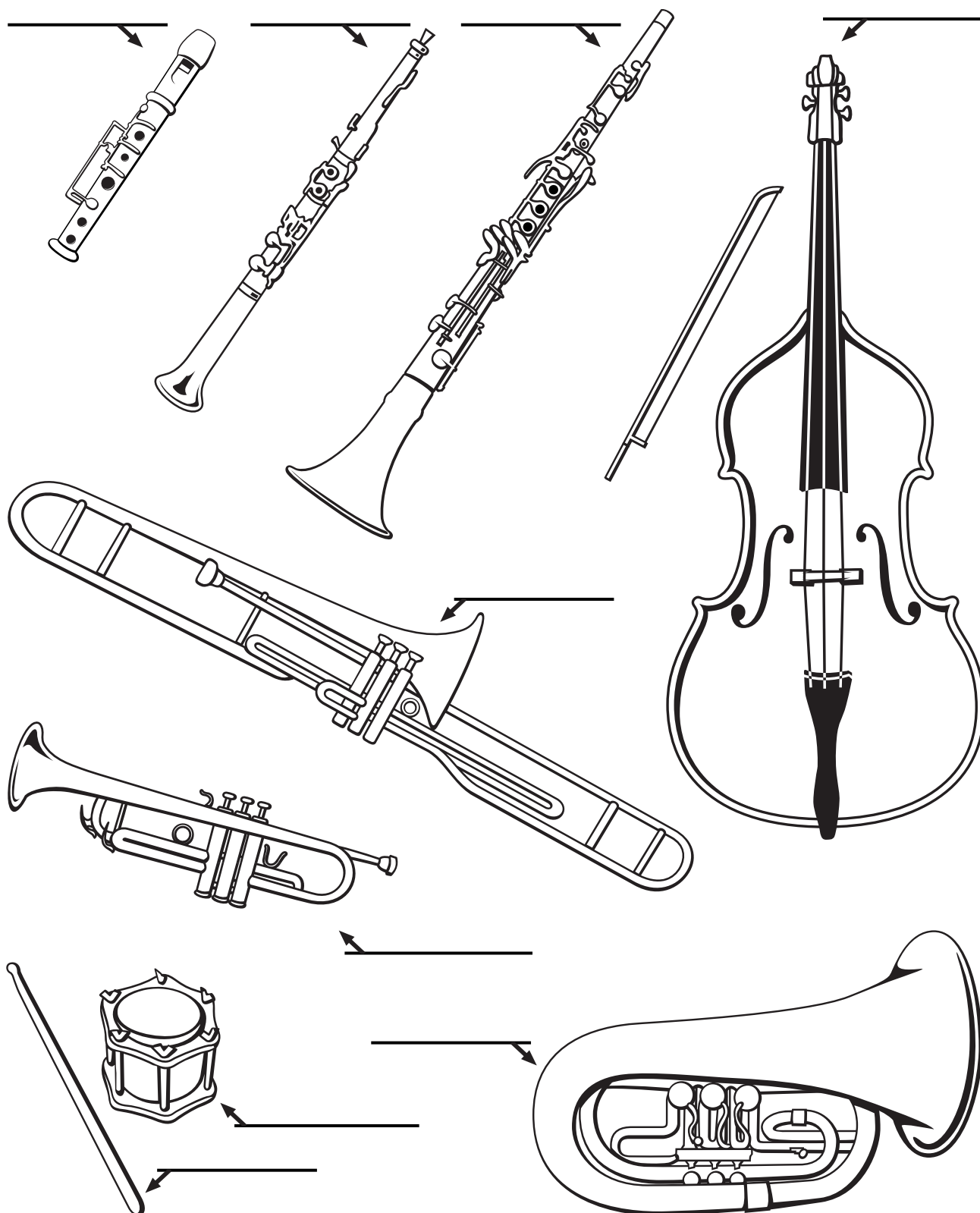
PART DEL DARRERE

PART DEL DAVANT

ELS INSTRUMENTS

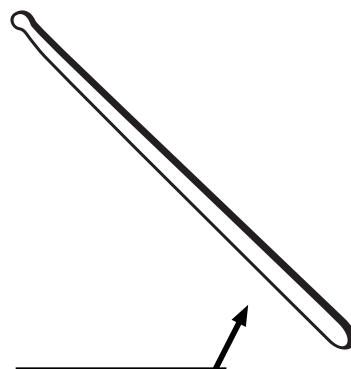
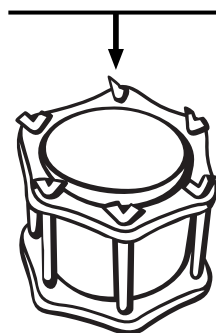
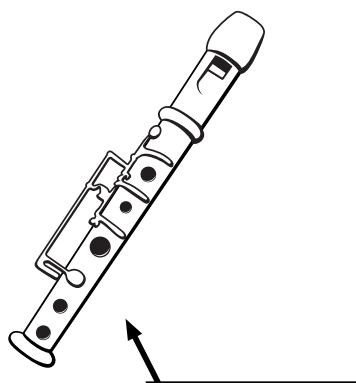
Escriu el nom de cada instrument:

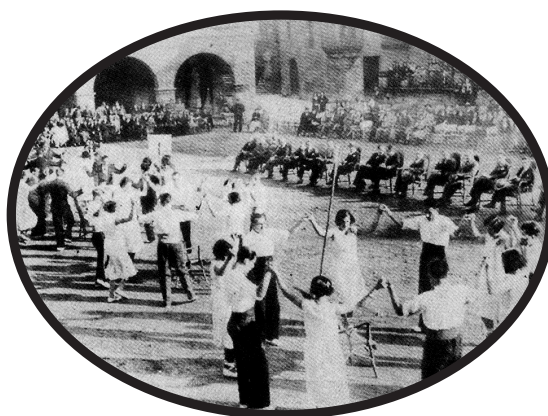
EL FLABIOL I EL TAMBORÍ, els més petits de la cobla

Escriu el nom d'aquests instruments i pinta'ls a l'última pàgina

El **flabiol** i el **tamborí** són els instruments més antics de la cobla. El **flabiol** és l'encarregat de fer l'**introit** (refilet que indica que la sardana va a començar) i els **contrapunts** (refilet que anuncia les dues últimes tirades de llargs). El **tamborí** fa l'acompanyament rítmic amb el seu toc sec i porta el ritme de la sardana.

El **flabiolaire** porta el **flabiol** a la mà esquerra i amb la dreta dóna cops al **tamborí** amb la **baqueta**, és a dir, marca el ritme.

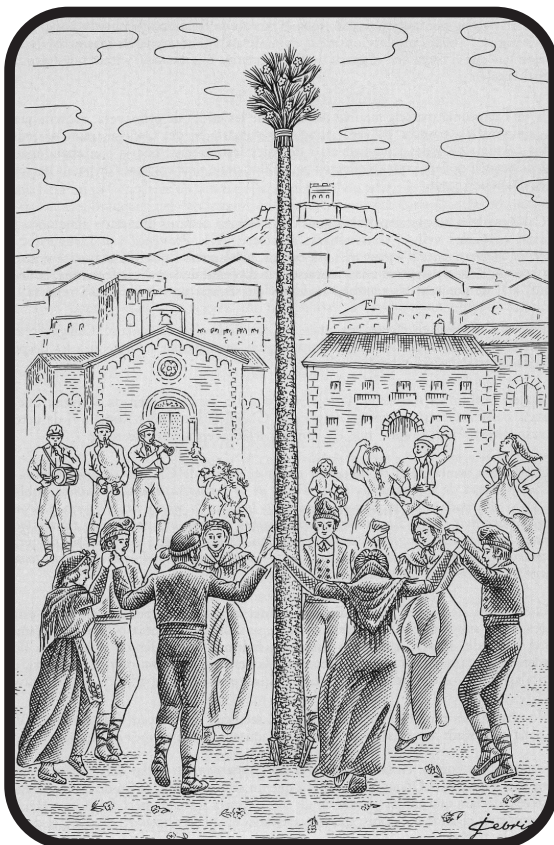
SARDANES OBLIGADES

Una **sardana obligada** és aquella que hi ha un instrument **protagonista** (de vegades més d'un) que fa de solista i que toca més estona que els altres. La sardana obligada rep el nom de l'instrument protagonista. Així, hi haurà **sardanes obligades** de **flabiol**, de **trompeta**, de **tenora**, de **tible**...

EL CONTRAPÀS I LA SARDANA CURTA

El contrapàs és un ball molt antic que es ballava a les nostres places amb motiu de les festes populars i religioses que hi tenien lloc. Pot ser molt bé el predecessor de la nostra sardana.

La sardana curta va ser la primera que es va ballar seguint els passos que avui coneixem. Com ja hem explicat, totes tenien els mateixos compassos: 24, repartits en 8 curts i 16 llargs. Va ser el ball més popular a casa nostra fins a mitjans del segle dinou.

FAMÍLIES D'INSTRUMENTS

A la cobla hi ha tres tipus d'instruments:

- de VENT
- de CORDA
- de PERCUSSIÓ

Mira't l'esquema de la cobla de la sessió anterior i classifica els instruments

VENT	CORDA	PERCUSSIÓ

Els instruments de vent es classifiquen en dos grups:

- Vent FUSTA
- Vent METALL

INSTRUMENTS DE VENT	
VENT FUSTA	VENT METALL

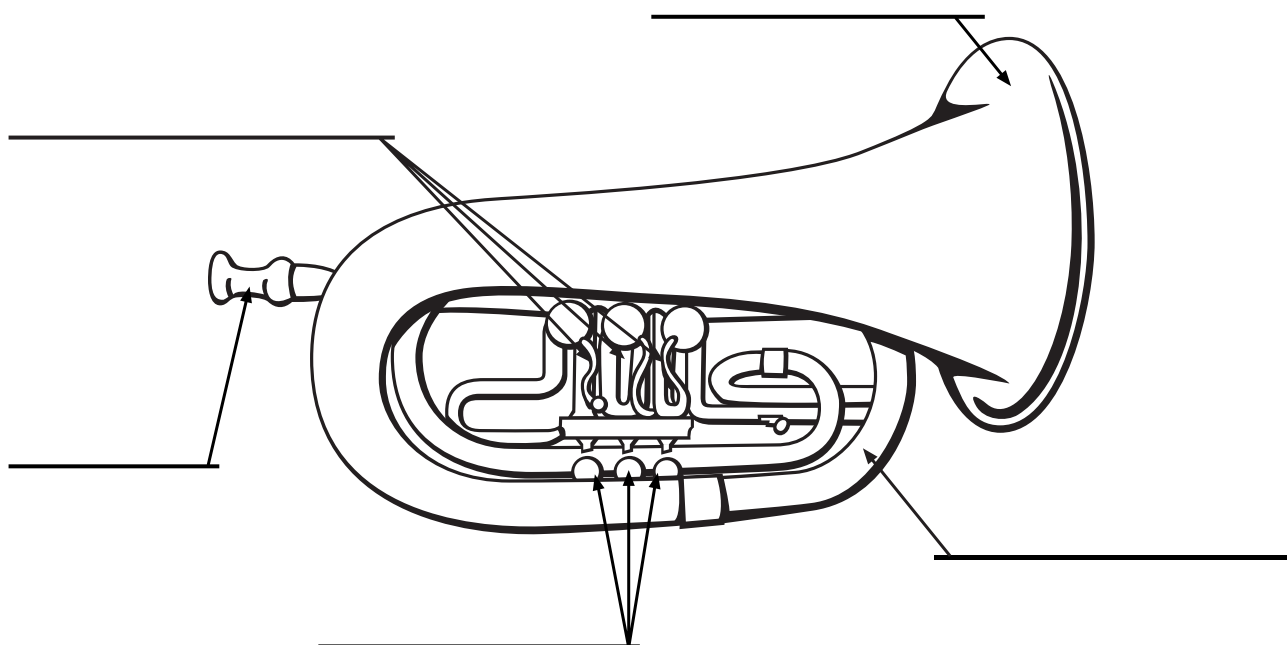
EL FISCORN, l'instrument de vent més greu de la cobla

El fiscorn és l'instrument que té el so més greu de la família de vent metall.

A la cobla hi ha dos fiscorns, que estan situats a la fila del darrere, a la part dreta, segons mirem la cobla.

Escriu els noms següents al dibuix i pinta els fiscorns de la darrera plana:

PISTONS - TUB PRINCIPAL - TUBS ADDICIONALS - EMBOCADURA - PAVELLÓ

Pinta de color groc en l'esquema de la cobla els llocs que ocupen els fiscorns i completa l'esquema amb el nom dels altres instruments:

Completa la frase:

El fiscorn té el so més _____ de la cobla i pertany a la família de _____

LA TENORA, el solista de la cobla

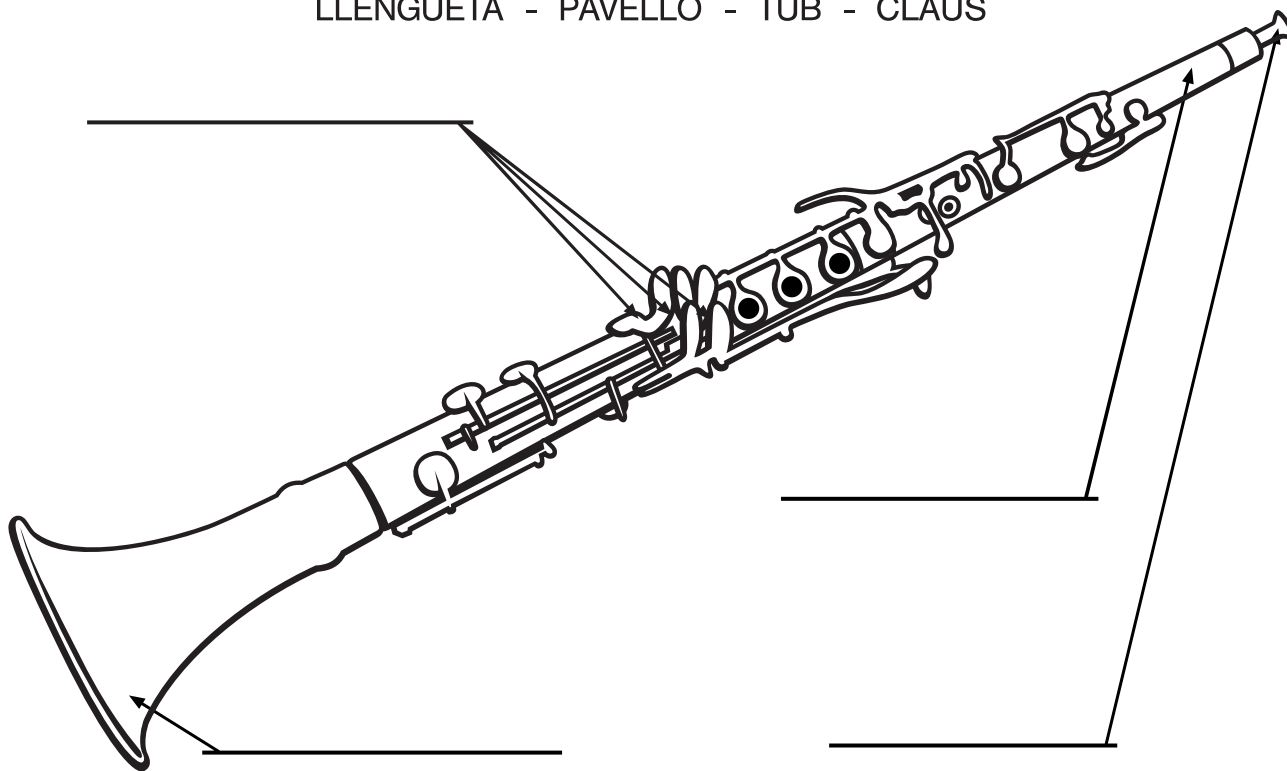
La tenora és de la família de vent fusta. El pavelló de la tenora és metàl·lic.

A la cobla hi ha dues tenores, situades a la fila del davant a la dreta, segons es mira la cobla.

La tenora és l'instrument que més sol tocar sol. Normalment, dona la melodia principal.

Escriu els noms següents al dibuix i pinta les tenores de la darrera plana.

LLENGÜETA - PAVELLÓ - TUB - CLAUS

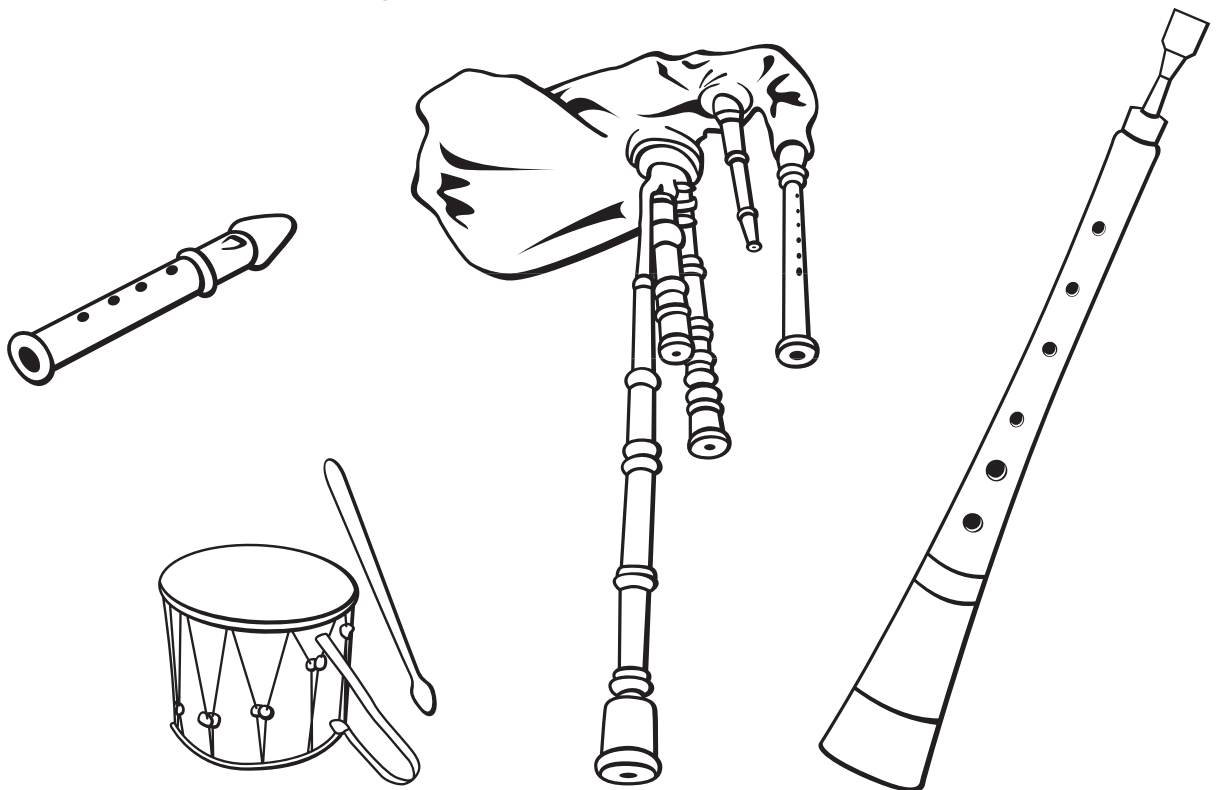
Pinta de color verd la posició de les tenores i completa l'esquema amb els noms dels altres instruments (si pots, sense mirar sessions anteriors).

LES ANTIGUES COBLES

Les antigues cobles no eren com les coneixem avui, sinó que eren molt més reduïdes. Normalment estaven formades per tres músics. Per això s'anomenaven de TRES QUARTANS (o ministrils). N'hi havia un que tocava el flabiol i el tamborí, un altre que tocava la cornamusa o gaita i finalment el de la gralla o tarota.

- a) El **flabiol** i el **tamborí** són els únics que s'han conservat, però eren una mica diferents. Els flabiols no tenien claus de metall, havent-se de tapar i destapar els forats només amb els dits. El tamborí era totalment de fusta i les dues badanes, de pell de cabra, es tensaven estrenyent el cordó que els unia.
- b) La **cornamusa**, anomenada també "sac de gemecs", "gaita" o "xirimia" estava formada per una mena de bossa de pell que s'inflava bufant, a la qual hi havia adossat l'instrument de fusta amb forats que feia un so baladrer i estrident.
Encara es toca en alguns països, com ara Galícia o Escòcia.
- c) La **gralla** o "**tarota**" era com un tible primitiu però amb la campana una mica més ampla.

Un nom i una data: PEP VENTURA (1850)

En Pep Ventura és potser el personatge més important en la història de la sardana ja que va ser ell qui, a partir de la meitat del segle dinou, va reformar la cobla incorporant-hi els instruments moderns, com ara la tenora, i introduint la "Sardana llarga", que és com s'ha anat ballant fins avui.

En Josep Ventura i Casas, conegut també com a "Pep Ventura" o "Pep de la tenora", va néixer a Alcalà la Real (província de Jaén)

ja que el seu pare, militar d'ofici, hi era destinat. Ben aviat la família vingué a Catalunya; es va instal·lar primer a Roses i després a Figueres.

En Ventura era una persona amb moltes inquietuds i va veure que la sardana tenia moltes deficiències pel que es disposà a reformar-la. Hi va introduir més instruments, en especial la tenora. Per a la confecció de la primera, comptà amb l'ajuda del fabricant de Perpinyà Andreu Toron.

En Pep era un gran músic i compositor de sardanes. Amb la seva cobla de Figueres tocava l'instrument que va innovar.

El mateix any 1850, un altre empordanès, en Miquel Pardàs de Torroella, va publicar el primer "Mètode per aprendre a ballar sardanes llargues".

Per tant podem dir que la sardana tal i com la coneixem ara va començar a la meitat del segle XIX i la devem a aquest gran home que fou en Pep Ventura.

EXERCICIS

Dibuixa i posa nom als instruments de l'antiga cobla de "tres quartans":

Qui creus que faria millor música, la cobla antiga o la moderna? Per què?

Per què en Pep Ventura va ser tan important per la Sardana?

Digues si és veritat (V) o fals (F):

- V F** - Segurament els grecs varen portar la sardana al nostre país.
- V F** - Les cobles antigues tenien CINC músics.
- V F** - En Pep Ventura no va néixer a Catalunya.
- V F** - En Miquel Pardàs va ensenyar a ballar Sardanes Llargues.

EL TIBLE, la veu aguda de la cobla

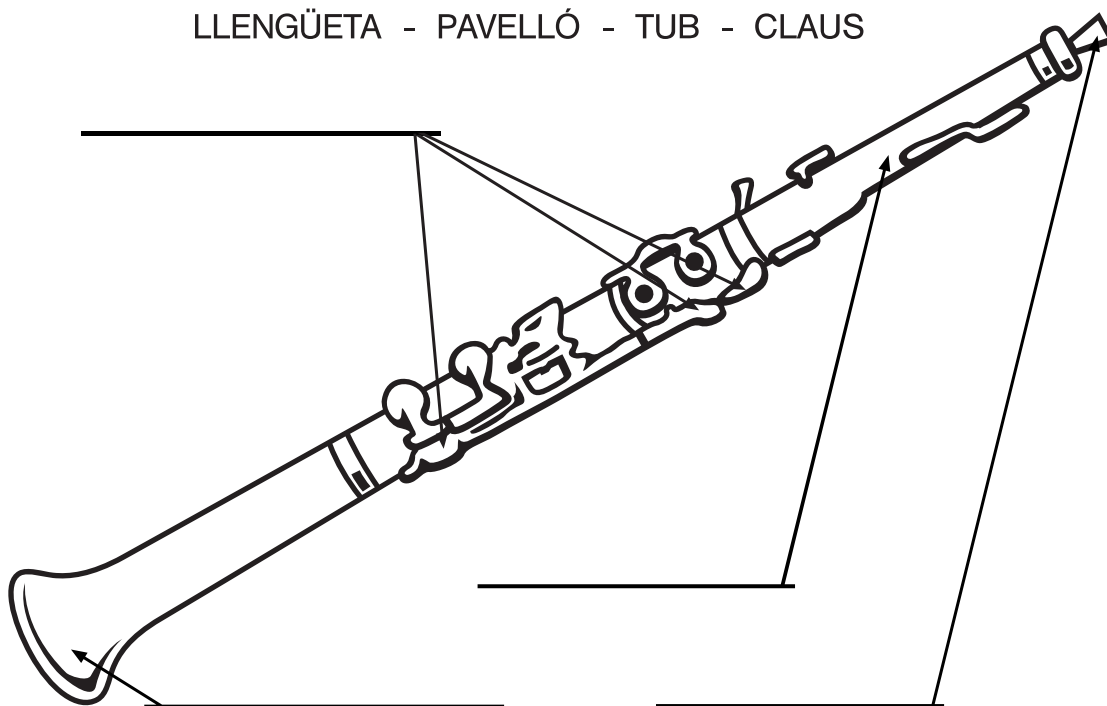
El tible és la veu aguda de la cobla. Pertany a la família de vent fusta.

El pavelló del tible és de fusta.

A la cobla hi ha dos tibles, situats a la fila del davant, al costat del flabiol.

Escriu els noms següents al dibuix i pinta els tibles de l'última pàgina:

LLENGÜETA - PAVELLÓ - TUB - CLAUS

Pinta de color vermell la posició dels tibles. Completa l'esquema amb els noms dels altres instruments (mira de fer-ho sense mirar sessions anteriors).

Escriu el nom de les tres famílies d'instruments que hi ha a la cobla:

ESCOLTEM I TREBALLEM UNA SARDANA	
Títol:	
Autor:	
Tiratge de curts:	Tiratge de llargs:
Instrument protagonista:	O sigui que és una sardana obligada de
T'ha agradat? Per què?	

ESCOLTEM I TREBALLEM UNA SARDANA	
Títol:	
Autor:	
Tiratge de curts:	Tiratge de llargs:
Instrument protagonista:	O sigui que és una sardana obligada de
T'ha agradat? Per què?	

ESCOLTEM I TREBALLEM UNA SARDANA	
Títol:	
Autor:	
Tiratge de curts:	Tiratge de llargs:
Instrument protagonista:	O sigui que és una sardana obligada de
T'ha agradat? Per què?	

ESCOLTEM I TREBALLEM UNA SARDANA	
Títol:	
Autor:	
Tiratge de curts:	Tiratge de llargs:
Instrument protagonista:	O sigui que és una sardana obligada de
T'ha agradat? Per què?	

ESCOLTEM I TREBALLEM UNA SARDANA

Títol:

Autor:

Tiratge de curts:

Tiratge de llargs:

Instrument
protagonista:

O sigui que és una
sardana obligada de

T'ha agradat? Per què?

ESCOLTEM I TREBALLEM UNA SARDANA

Títol:

Autor:

Tiratge de curts:

Tiratge de llargs:

Instrument
protagonista:

O sigui que és una
sardana obligada de

T'ha agradat? Per què?

ESCOLTEM I TREBALLEM UNA SARDANA

Títol:

Autor:

Tiratge de curts:

Tiratge de llargs:

Instrument
protagonista:

O sigui que és una
sardana obligada de

T'ha agradat? Per què?

ESCOLTEM I TREBALLEM UNA SARDANA

Títol:

Autor:

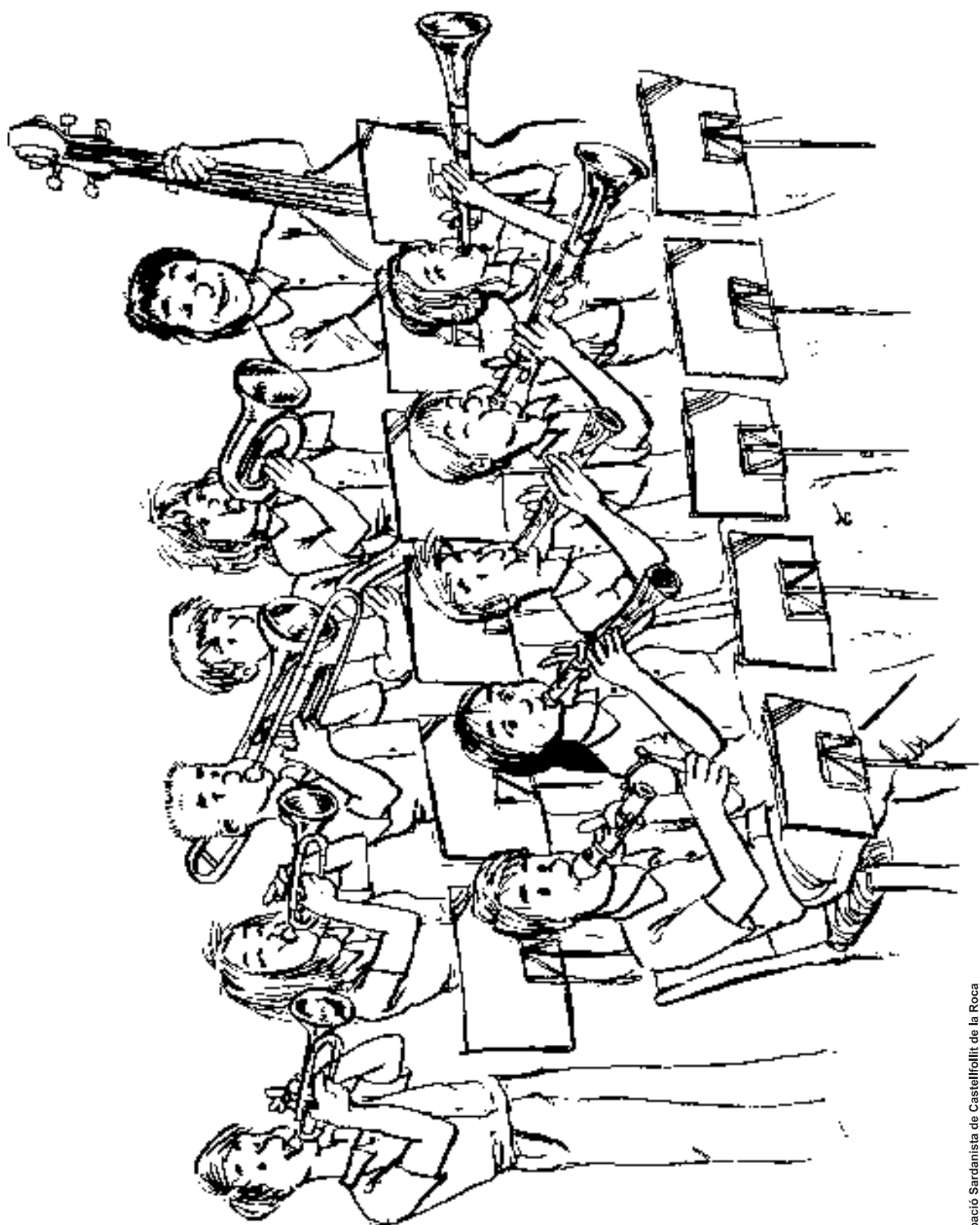
Tiratge de curts:

Tiratge de llargs:

Instrument
protagonista:

O sigui que és una
sardana obligada de

T'ha agradat? Per què?

imatge: Agrupació Sardanista de Castellfolit de la Roca

